WIKIPEDIA

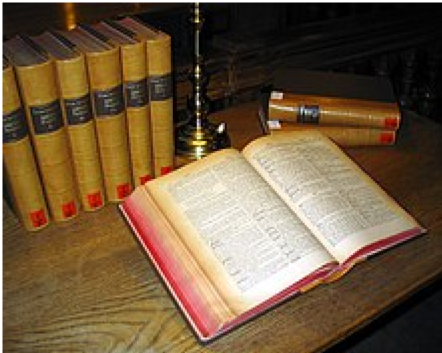
An Laidin

Ón Vicipéid, an chiclipéid shaor.

Laidin (lingua latina)	
Á labhairt:	i gCathair na Vatacáine
Réigiún:	Leithinis na hIodáile
Cainteoirí san Iomlán:	(gan cainteoir dúchais ar bith)
Rang:	*(gan rang)*
Líne ghinealaigh:	Ind-Eorpais Iodáilic **Laidin**
Stádas Oifigiúil	
Teanga Oifigiúil:	Chathair na Vatacáine
Foras Pleanála Teanga:	Eaglais Chaitliceach Rómhánach
Cóid teangeolaíocha	
ISO 639-1	la
ISO 639-2	lat
ISO 639-3	lat (http://www.sil.org/iso639-3/documentation.asp?id=lat)
Amharc ar: Teanga – Liosta Teangacha	

B'í an **Laidin** an teanga a labhraítí i Latium (Lazio) fadó agus a chuaigh chun fairsinge sna sálaí ag saighdiúirí na hImpireachta Rómhánaí. Tháinig an teanga chun cinn i gceantar tíre na Laidineach timpeall ar chathair na Róimhe, agus leathnaigh sí amach de réir mar a ghlac na Rómhánaigh seilbh ar leithinis na hIodáile, agus na tailte go léir timpeall ar an Meánmhuir. Breacadh an teanga síos an chéad uair timpeall ar 550 bliain r. Chr., agus b'aistriúcháin ón nGréigis a bhí sa chuid ba mhó de litríocht na Laidine ar feadh tamaill fhada. Tugtar an tréimhse chlasaiceach ar na blianta 100 RC - 150 AD, nuair a bhí an Impireacht in ard a réime. San am sin a mhair scríbhneoirí cáiliúla ar nós Cicea: Cicearó, Caesar, Veirgil agus Tacatas, chomh maith leis an bhfile Oivid.

San Iarthar, ghlac na Críostaithe leis an teanga mar theanga liotúirgeach agus cuireadh an Bíobla ar fáil as Laidin. Is í an Vulgáid an t-aistriúchán Laidine den Bhíobla a bhí in úsáid ag an Eaglais go dtí go ndeachaigh lucht an Reifirméisin siar go dtí na foinsí Gréigise agus Eabhraise. Rinne manaigh ar fud na hEorpa agus i dtíortha na Meánmhara staidéar ar an teanga. Mar theanga labhartha, áfach, chuaigh athruithe difriúla i bhfeidhm ar an Laidin i réigiúin éagsúla, agus d'iompaigh na canúintí ina dteangacha éagsúla, ar a dtugtar teangacha Rómánsacha: an Fhraincis, an Iodáilis, an Spáinnis, an Rómáinis, an Phortaingéilis agus mar sin de. Tá an Laidin ina teanga oifigiúil sa Vatacáin i gcónaí. Thairis sin, craolann Raidió na Fionlainne nuacht as Laidin gach seachtain ón mbliain 1989 ar aghaidh.

Foclóir laidine

Tréithe

Teanga tháite nó infhillte is ea an Laidin. Cuirtear iarmhíreanna le tamhain na bhfocal chun inscne, uimhir agus tuiseal a chur in iúl sna haidiachtaí, na hainmfhocail agus na forainmneacha. Tá cúig dhíochlaonadh ag na hainmfhocail, agus ceithre réimniú ag na briathra.

Is iad sé thuiseal na n-ainmfhocal ná:

1. ainmneach (an bhunfhoirm),
2. ginideach (a úsáidtear chun úinéireacht nó baint éigin eile a chur in iúl),

3. tabharthach (a úsáidtear le cuspóir neamhdhíreach an bhriathair a chur in iúl),
4. cuspóireach (a úsáidtear le cuspóir díreach an bhriathair a chur in iúl),
5. ochslaíoch (a úsáidtear chun scaradh, foinse, cúis nó ionstraim a thaispeáint) agus
6. gairmeach (a úsáidtear nuair atáthar ag cur ceiliúir nó forráin ar dhuine nó ar rud).

Ina theannta sin, tá tuiseal áitreabhach ag roinnt ainmfhocal a úsáidtear lena léiriú cá bhfuil an duine nó an rud suite. In áit an tuisil seo, áfach, is gnách dul i dtuilleamaí réamhfhocail éigin, ar nós *in*, a éilíonn go n-úsáidfear an tuiseal ochslaíoch ar a lorg. Iarsma seanársa ón bprótatheanga Ind-Eorpach is ea an t-áitreabhach, agus ní féidir, de ghnáth, ach logainmneacha a dhíochlaonadh san áitreabhach. Fiú i laethanta na Laidine Clasaicí, bhí daoine ann nach mbacfadh leis an áitreabhach ar aon nós, an tImpire Ágastas, mar shampla, agus iad ag scríobh *in Rōmā* (in áit *Rōmae*) = sa Róimh.

Forbairt stairiúil na Laidine

Ceann de na teangacha Iodálda is ea an Laidin, agus í á scríobh leis an aibítir Laidineach, atá bunaithe ar an aibítir Shean-Iodálda. As an aibítir Ghréagach a d'eascair an aibítir sin. Creidtear gur tháinig an Laidin, nó an chanúint Iodálda, go dtí Latium thart ar ocht nó naoi gcéad bliain roimh bhreith Chríost. Aduaidh a tháinig lucht labhartha na Laidine, agus mar sin, d'fhág na teangacha Ceilteacha agus an Eatrúiscis - seanteanga neamh-Ind-Eorpach na hIodáile - a sliocht ar an Laidin is sine dá bhfuil ann.

Scríobhadh an chuid is tábhachtaí de litríocht na Laidine sa teanga shaorga ealaíonta ar a dtugtar an Laidin Chlasaiceach. B'iad an dá chéad bliain timpeall ar bhreith Chríost ré órga na Laidine Clasaicí. San am céanna, bhí an chosmhuintir ag labhairt gnáthchaint Laidine, a bhí sách difriúil leis an teanga Chlasaiceach ó thaobh na gramadaí agus an stór focal de.
